

Mateusz Kamionka

Akademia Nauk Stosowanych im. Józefa Gołuchowskiego w Ostrowcu Świętokrzyskim

 <https://orcid.org/0000-0002-7316-145X>

 mattkamionka@gmail.com

MŁODE POKOLENIE UKRAINY JAKO KATALIZATOR ZMIAN SPOŁECZNO- -POLITYCZNYCH W LATACH 1990–2022

THE YOUNG GENERATION OF UKRAINE AS A CATALYST FOR
SOCIO-POLITICAL CHANGES IN 1990–2022

DOI: 10.24917/ycee.10107

Abstrakt:

Ukraina przez ponad 30 lat swojej niezależności skazana jest na nieustanną walkę o wolność. Jej położenie geograficzne na styku wielkich cywilizacji, jak i złożony kontekst historyczny, wpływa na geopolityczne zagrożenie jej niezależności. Jednak od całkowitej utraty niepodległości kosztem wschodniego sąsiada (zarówno pod kątem politycznym, jak i społecznym) Ukrainę ratowały częste protesty studenckie, które zmieniały się w rewolucje, ogarniające całe społeczeństwo. Artykuł ma na celu wykazanie wpływu młodego pokolenia na poszczególne najważniejsze wydarzenia społeczno-polityczne w Ukrainie, które to skutkowały na prozachodni kurs kraju. Autor pragnie przede wszystkim przeanalizować teksty źródłowe i opracowania naukowe, szczególnie pod kątem podkreślenia udziału młodzieży we wspomnianych wydarzeniach. Treść artykułu jednoznacznie pokazuje rolę, jaką odegrała młodzież w różnych okresach rozwoju Ukrainy, jej chęć dołączenia do stylu życia zachodnich rówieśników. To właśnie ukraińska młodzież na przestrzeni ponad 30 lat uchroniła kraj przed powrotem do ojczyzny – „nostalgią” swoich rodziców i dziadków.

Słowa kluczowe:

nowe pokolenie, Ukraina, rewolucja, wojna w Ukrainie, Rewolucja Godności, młodzież

Abstract:

For over 30 years of its independence, Ukraine is doomed to a constant fight for its freedom to this day. Its geographical location at the meeting point of great civilizations as well as the complex historical context affect the geopolitical threat to its independence. However, from the complete loss of independence at the expense of its eastern neighbour (both in political and social terms), Ukraine was saved by frequent student protests which over time turned into revolutions that engulfed the entire society. The article aims to show the influence of the young generation on the most important socio-political events in Ukraine, which resulted in the country's pro-Western course. The author wants to analyse, above all, source texts and scientific studies, especially in terms of emphasizing the participation of young people in these events. The content of the article clearly shows the role played by young people in different periods of Ukraine's development, and their desire to join the lifestyle of their Western peers. It was the Ukrainian youth over the last 30 years who saved the country from returning to their homeland – the “nostalgia” of their parents and grandparents.

Keywords:

new generation, Ukraine, revolution, war in Ukraine, Revolution of Dignity, youth

Wstęp

Temat ukraińskich rewolucji jest szeroko opisywany przez badaczy, zarówno ukraińskich, jak i europejskich. W licznych pracach naukowych, ale też reportażach czy tekstach publicystycznych, zwraca się uwagę na złożoność i szeroki kontekst ukraińskich masowych wystąpień na kijowskich ulicach. W opracowaniach dostrzega się europejskie aspiracje narodu ukraińskiego i rolę przywódców politycznych. Jednak często pomija się najważniejszy katalizator, dzięki któremu każdy z szeroko opisywanych protestów kończył się diametralną zmianą władzy w Ukrainie. Doświadczenie trzech głównych „rewolucji” i licznych mniejszych i większych protestów pokazuje, że to właśnie młodzież je rozpoczynała i dopiero po jakimś czasie dołączali inni. W artykule zostaną przybliżone pokrótce wspomniane powyżej wydarzenia w kontekście młodzieży, aby podkreślić ich historyczną rolę w dziejach współczesnej Ukrainy. Teksty źródłowe i artykuły naukowe, które posłużą do analizy, nie będą pozycjami nowymi. Jak już było wspomniane, temat był szeroko omawiany w licznych periodykach naukowych. Jednak nowatorskim ujęciem będzie podkreślenie roli młodego pokolenia na przestrzeni ostatnich 33 lat, jako że do tej pory rzadko analizowało się zmiany zachodzące w Europie Centralnej i Wschodniej właśnie pod kątem teorii zmian pokoleniowych. Jedyne pozycje całościowo odnoszące się do tematów protestów studenckich w Ukrainie to polskojęzyczna monografia (Mateusz Kamionka, *Wzory zmiany społeczno-politycznej w świadomości ukraińskich studentów po 1991 roku*, 2022) oraz anglojęzyczne publikacje autorstwa Toma Junesa (*Euromaidan and the Revolution of Dignity: A Case Study of Student Protest as a Catalyst for Political Upheaval, Critique & Humanism*, 2016), Christine Emeran (*New Generation Political Activism in Ukraine 2000-2014*, 2017) czy Nadii M. Diuk (*The Next Generation in Russia, Ukraine and Azerbaijan, Youth, Politics, Identity, and Change*, 2012).

Największe protesty studenckie niewątpliwie wiążą się z amerykańskimi wydarzeniami z 1968 roku, które oddziaływały również na młodzież w ówczesnej Europie Zachodniej. Jednak mimo swojej masowości oraz oddziaływania na kulturę (Maciejewski, 2015, s. 10) nie wpłynęły znacząco na rewolucyjne zmiany polityczne. Początkowo sytuacja nie inaczej rozgrywała się w Europie centralnej i wschodniej. Protesty studenckie w Polsce, a przede wszystkim w Czechosłowacji w latach 1967–1969 (Kobus, 2001) pokazywały niezadowolenie społeczeństw z polityki ich socjalistycznych ojczyzn. Dopiero po przejściu nowego pokolenia kraje centralnej i wschodniej Europy otrzymały upragnioną wolność. Jednak nie w każdym kraju odbyło to się tak samo, a przykład Ukrainy pokazał, że cele zmian społeczno-politycznych nie wszędzie miały jednakową dynamikę. Tym samym o ile takie państwa jak Polska, Węgry czy kraje nadbałtyckie obrały prozachodni szlak, o tyle Ukraina od 1991 roku starała się dla siebie wybrać „hybrydową” drogę. Dlatego to jeszcze w 1990 roku, gdy Kijów znajdował się w granicach ZSRR, wybuchła studencka Rewolucja na Granicy, która miała na celu pokazanie aspiracji wpłynięcia młodego pokolenia na politykę. Mimo że samo wydarzenie zapisało się pozytywnie na kartach tworzącej się współczesnej ukraińskiej historii, zarówno ówczesni komuniści, jak i opozycja systemowa podwyższyli granicę wiekową dla kandydowania, co praktycznie całkowicie zniszczyło polityczne aspiracje studentów (Kamionka, 2022, s. 57–65). Z perspektywy historycznej jednak sami obywatele Ukrainy są świadomi „unikalności” nowego pokolenia – tego, które kiedyś odważyło się zaprotestować przeciw sowieckiej machinie na płytach placu Rewolucji Październikowej – czy jego następców, którzy już na Majdanie Niezależności walczyli o to, czego „nie dano im raz na zawsze”. Mirosław Marynowicz, prorektor Katolickiego Uniwersytetu we Lwowie, scharakteryzował nowe pokolenie „Majdanu” z 2013 roku jako czysto ukraińskie, mówiąc: „Najważniejsze jest dla mnie młode

pokolenie. Jest unikalne w swojej niesowieckości. Jest to pierwsze pokolenie nie-homo sovieticus” (Межва, 2014). Podobnego zdania jest ukraiński politolog Oleh Saakian, który już po kolejnej rewolucji to właśnie w nowym pokoleniu Ukrainy widzi przyszłość dla kraju: „Trzecia rewolucja nie bez powodu walczyła o ludzką godność. Ta sama godność jest kamieniem węgielnym, który staje się teraz środkiem ciężkości społeczeństwa ukraińskiego, pomaga i motywuje młode pokolenie do tworzenia nowej Ukrainy, Ukrainy ich marzeń. Wychowuje młodych ludzi w sferze nie politycznej, ale społecznej, w sferze humanistycznej, nawet w sferze swojej codziennej pracy. Są to nowe formy samoorganizacji, nowe formy rozwiązywania palących problemów społecznych” (Саакян, 2017).

Warto podkreślić, że udział młodzieży w protestach nie jest niczym nowym, a od przełomu XIX i XX wieku jest to zjawisko częste. Tym samym podstawowa teza, którą autor pragnie potwierdzić, brzmi: „To właśnie młode pokolenie Ukrainy odgrywa decydującą rolę w walce o bytność w kręgach zachodniej cywilizacji dla swojej ojczyzny”. W celu weryfikacji przyjętej hipotezy i przybliżenia genezy problemu autor przeanalizował literaturę tematu poszerzoną o studium przypadku. Większość wykorzystanych pozycji źródłowych to, z racji swojej aktualności, doniesienia prasowe i analiza raportów ze źródeł internetowych.

Rewolucja w ujęciu socjologicznym

Opisując wydarzenie w Ukrainie, trudno znaleźć jednoznaczne odwołanie teoretyczne. Najciekawsze wyjaśnienie pojęcia rewolucji przybliży Piotr Sztompka, którego koncepcje wywodzą się z dwóch tradycji intelektualnych: historyzoficznej i socjologicznej. W tradycji historyzoficznej rewolucja jest opisywana z perspektywy zewnętrznej, w jakiej to podkreśla się proces

i fundamentalny przełom: „w kontekście długotrwałego procesu historycznego jako istotne zerwanie ciągłości dziejowej; radykalne zaburzenie »logiki«, »kierunku« czy dotychczasowego »sensu« dziejów” (Sztompka, 2005, s. 541). Z kolei tradycja socjologiczna patrzy na rewolucję jako na „kompleks procesów wewnątrzspołecznych, dokonujących się za sprawą masowych ruchów społecznych i prowadzących do przekształcenia podstawowych struktur społecznych” (Sztompka, 2005). Do struktur tych można zaliczyć układy klasowe, hierarchię władzy, stratyfikację społeczną. Rewolucja w tym przypadku traktowana jest jako mechanizm oddolnych inicjatyw jako przeobrażenia społeczeństwa dzięki aktywności jej członków. Podobnego zdania jest ukraiński politolog Wałentyn Jakuszyk (2006), dla którego: „Rewolucja to przemiana jakościowa, skok rozwojowy, w przeciwieństwie do prostych zmian ilościowych, stopniowo gromadzonych ulepszeń”. Warto również przybliżyć słowa Sztompki, który sądzi, że: „Socjologiczne pojęcie rewolucji odnosi się do ruchów społecznych stosujących lub grożących użyciem przymusu i przemocy przeciwko rządzącym w celu wymuszenia zasadniczych i trwałych zmian w społeczeństwie” (Sztompka, 2002, s. 281). Powyższa teoria praktycznie od 1990 roku towarzyszyła wszelkim zmianom społeczno-politycznym w Ukrainie. Warto też przybliżyć teorię rewolucji Alexisa de Tocqueville’a (1994, s. 188) i zastosować ją wobec Ukrainy. Według niego: „Najczęściej dzieje się tak, że lud, który bez słów skargi, jakby obojętnie, znosił najuciążliwsze prawa – odrzuca je gwałtownie, kiedy ciężar ich nieco zelżeje [...]. Zło, które ludzie znosili cierpliwie jako nieuniknione, wydaje się nieznośne z chwilą, gdy w umysłach zaświta myśl, że można się spod niego wyłamać”. Warto jednak zauważyć, że system polityczno-społeczny w Ukrainie od 1991 roku do dzisiaj nie stworzył jednoznacznego kierunku, w którym zmierza. Zauważył to też Jewgienij Borodin, dla którego młodzież to warstwa społeczna odgrywająca szczególną rolę w rozwoju społeczeństwa.

Jest ona swoistym dyrygentem zmian w ekonomii społecznej, politycznego i duchowego odrodzenia narodowego, ale także wyznacza nowe kierunki zmian jakościowych związanych z pilnymi potrzebami społecznymi. Dlatego, jak podkreśla Borodin, państwo, które dąży do progresywnego rozwoju, potrzebuje jak najwięcej zaangażowania młodzieży w procesy transformacyjne (Бородин, 2004, s. 238). Warto na koniec podkreślić, że często teza o rewolucji w Ukrainie jest kwestionowana przez zwolenników teorii o zamachu stanu inspirowanym przez siły spoza Ukrainy, przede wszystkim w tekstach rosyjskich (Воронин, Кулебякин, Николаев, 2015). Jednak współczesne rozumienie pojęcia rewolucji wpisuje się w zmiany społeczne, jakie zaszły w ostatnich latach w Ukrainie, szczególnie jeśli wziąć pod uwagę stosunek społeczeństwa wobec pełnoskalowej inwazji rosyjskiej w lutym 2022 roku. Rozumiane jest jako fundamentalne przekształcenie społeczne o szerokim zakresie oraz głębokości zmiany. W tym ujęciu rewolucja stanowi synonim reformy, będąc zdefiniowana jako „nagła, radykalna zmiana w politycznej, społecznej i ekonomicznej strukturze społeczeństwa” (Bullock, Stallybras, 1977, s. 542) bądź „gruntowna, nagła zmiana w strukturze społecznej lub w jakimś jej ważnym elemencie” (Fairchild, 1966, s. 259). Krystyna Szafraniec (2012, s. 101) słusznie zauważyła rolę młodego pokolenia nie tylko w przypadku Ukrainy, pisząc, że: „Pokolenie, któremu przypisywano przez ostatnie dekady zapatrzenie w siebie i polityczne uśpienie, któremu odmawiano potencjału buntowniczości, wyrasta w XXI wieku na najbardziej oburzonych. Nie dlatego, że samo się do takiej roli szykowało lub że zostało politycznie zmanipulowane, lecz dlatego, że to w młodych najbardziej dziś uderzają sprzeczności i dysfunkcje obranych politycznych i ekonomicznych doktryn i kierunków rozwoju”. Wtórkuje jej ukraińska politolog, Anna Karnaucha, która w młodej dostrzega uosobienie przyszłości ukraińskiego społeczeństwa. Młodzież nie jest pasywnym obserwatorem procesów i zmian, jakie zachodzą

w społeczeństwie, wręcz pragnie do tych procesów dołączać. Według Karnauchy młodzi ludzie to główna siła napędowa progresywnego rozwoju społeczno-politycznego, świadomego politycznie narodu Ukrainy (Карнаух, 2005, s. 63–69).

Studenckie protesty w Ukrainie jako katalizator zmian

Protesty młodzieżowe (studenckie) przez część badaczy określane były jako protesty klasy proletariackiej, jako rewolucja robotniczo-studencka (Harman, 1968). Tej tezie przeczą jednak same programy partii komunistycznych działających w okresie powojennym, które studentów lokowały bardziej w tradycyjnej klasie średniej (Baker, 2008, s. 44) niż w sile robotniczej i nie wspierały ich idei (Johnson, 1972, s. 131). Dowodzi tego analiza większości większych wystąpień studentów na świecie po II wojnie światowej, które to związane były z kwestiami wolności obywatelskich, praw politycznych i swobody słowa, a nie z poziomem życia młodych ludzi. Warto tutaj chociaż przytoczyć polski marzec 1968 czy studenckie protesty w USA w okresie wojny w Wietnamie. Paul Ginsborg (1990) słusznie zauważa, że włoskie protesty studenckie z końca lat 60. „to było dużo więcej niż protesty przeciwko złym warunkom życia. Był to bunt etyczny, znacząca próba obalenia dominujących wartości tamtych czasów”. Ówczesne studenckie protesty są przez część badaczy, na przykład przez Neila Smelsera, również interpretowane jako forma walki międzypokoleniowej, edypalnego buntu synów przeciwko ojcom (Goodwin *et al.* 2001, s. 1–24). Warto wreszcie przybliżyć teorię Herberta Marcuse’a, który twierdził, że czynnikiem zmiany społecznej nie była już wówczas klasa robotnicza, ponieważ w krajach komunistycznych proletariat stał się kolejną klasą panującą. Siły sprawczej nowej rewolucji, która zmieniała istniejący porządek społeczny, należy szukać między innymi wśród młodzieży (studentów) (por. Niezgoda, 2014, s. 52). Jako „motor

zmian” zastąpiła ona właśnie proletariat, który wtedy mógł już stracić swoje względne dobrobyt i stabilizację. Młodzież natomiast nie miała nic do stracenia – i to czyniło z niej tak ważny filar protestów.

Protestacyjne ruchy młodzieżowe rozwijały się również w Ukrainie, niejako równocześnie z ich rówieśnikami na Zachodzie. Problem jednak tkwił w daleko posuniętym systemie totalitarnym, który ówczesnie nie pozwalał na rozwój opozycji wewnątrz ZSRR, tym bardziej takiej o zabarwieniu „nacjonalistycznym”. A to właśnie taki ruch jako jeden z pierwszych „rzucił wyzwanie” sowieckiemu systemowi w Ukrainie. „Szistdesiatnyki”, bo o nich mowa, byli pierwszą nieformalną organizacją w większości młodych intelektualistów, którzy marzyli o niezależnej Ukrainie. Ideologiczny dyskurs „Szistdesiatnyków” należy postrzegać jako przeciwieństwo ówczesnych realiów polityki Ukraińskiej SRR, której wszystkie wysiłki ukierunkowane były na budowę tożsamości ukraińskiej jako składnika „zjednoczonego narodu radzieckiego”. Jak wskazuje Leonid Zaszkiłniak, proces ten opierał się na szeregu mitów i ideologii, dla których podstawą pozostał konstrukt „trzech bratnich ludów wschodniosłowiańskich” – Rosjan, Ukraińców i Białorusinów – tworzonych od czasów rosyjsko-imperialnych. Wszyscy sprzeciwiali się „gnijącemu” Zachodowi z jego „kapitalizmem” i katolicyzmem (СєКО, 2010). Ich działalność jednak szybko została zauważona przez władzę, która od 1963 roku oskarżała aktywistów o nacjonalizm. Rozpoczęła się kampania ukierunkowana na dyskredytację członków opozycji, szczególnie w prasie. Na spotkaniach związkowych zamykano również kluby młodzieżowe, gdzie spotykali się aktywiści. Większość młodzieży porzuciło aktywność polityczną. Grupa decydentów natomiast kontynuowała walkę z systemem w podziemiu, następnie tworząc Ukraińską Grupę Helsińską. Na kolejne wystąpienia studentów w Ukrainie czekać należało aż do ostatnich miesięcy istnienia Związku Sowieckiego. Wydarzenia odbywające się

na ówczesnym Placu Rewolucji Październikowej w Kijowie, to jest między 2 a 17 października 1990 roku, zapisały się we współczesnej historii Ukrainy jako pierwszy masowy młodzieżowy zryw społeczny. To właśnie wtedy studenci, początkowo przede wszystkim z Kijowa i Lwowa, zaryzykowali i mimo gróźb reżimu oraz niepewnej sytuacji zdecydowali się wyjść naprzeciw władzy wciąż istniejącego ZSRR. Protesty miały trzech liderów: Ołesia Donija, przedstawiciela stołecznego Ukraińskiego Związku Studentów z Kijowa, Markiana Iwaszczyszyna, reprezentującego Studenckie Bractwo miasta Lwów, oraz Oleha Barkowa – przewodniczącego Dnieprodzierżyńskiego (dziś Kamieńskie) oddziału Ukraińskiego Związku Studentów (Зінченко, 2016, 10:43–11:15). Trzech liderów z trzech części Ukrainy miało symbolizować wspólną walkę wszystkich części kraju.

Ołeksander Bojko (2003) słusznie podkreśla, że „od prawdziwego nokautu politycznego opozycję pod koniec roku 1990 uratowała studencka młodzież”, która dzień później rozpoczęła swoją „rewolucję”. Dzień wcześniej, 1 października 1990 roku, opozycja ogłosiła ogólnoukraiński strajk, który okazał się totalną klęską, gdyż na 25 mln pracowników w skali Ukrainy przystąpiło do niego tylko 10 tysięcy. Studencka Rewolucja na Granicie z biegiem lat nie tylko straciła swój „studencki charakter”, zapisując się w historii jako „Rewolucja na Granicie”, ale też była niespełnioną szansą na szybkie zmiany systemowe na wzór innych krajów centralnej Europy. Ówczesne protesty studenckie zaskoczyły tyleż komunistyczną władzę, co znaczną część opozycji systemowej z Ludowego Ruchu, która nie była przygotowana do tak radykalnych zmian. Strach przed młodym pokoleniem, które pokazało swoją siłę społeczną w czasie protestów, spowodował, że zarówno komuniści, jak i opozycja uchwałyły nową ustawę wyborczą. Podniosła ona minimalny wiek kandydatów w wyborach do parlamentu z 21 do 25 lat. Dokonano takich zmian, aby uniemożliwić młodym, popularnym w tym okresie przywódcom studenckim dostanie się do Werchownej Rady (Зінченко, 2016, 45:55–46:40).

Kolejne lata w niezależnej już Ukrainie przyniosły dalsze protesty i niezadowolenie społeczne. 16 września 2000 roku zaginął niezależny dziennikarz Georgij Gongadze, założyciel internetowego wydania „Ukraińskiej Prawdy”, który otwarcie krytykował prezydenta Kucznię. Gongadze był przede wszystkim aktywnym użytkownikiem jeszcze nowego medium, jakim był Internet, i zdobył bardzo dużą popularność wśród użytkowników sieci, szczególnie młodych ludzi. Po paru tygodniach znaleziono jego okaleczone ciało w lesie w pobliżu Kijowa. Winą za jego śmierć obarczono służby prezydenta Kuczmy. Opozycja wzywała do protestów, które szybko przeniosły się na ulice ukraińskich miast. Protesty jednak miały charakter polityczny i powiązane były z konfliktem na linii prezydent Kuczma – premier Juszczenko. Niemniej już po czterech latach pewne wydarzenia w Sumach w północno-wschodniej Ukrainie przypomniły, że w społeczeństwie ukraińskim tli się niewyobrażalne napięcie społeczne. To właśnie tam młodzież zaprotestowała przeciw decyzji prezydenta Kuczmy o unifikacji wszystkich Uniwersytetów w mieście, które miały być zarządzane przez wybranego przez niego rektora. Studenci, lecz również wykładowcy nie tylko zaczęli protestować przed siedzibą swoich Uniwersytetów, ale też stworzyli miasteczko namiotowe, a gdy to nie przyniosło spodziewanych efektów – „wyruszyli” na Kijów. Po drodze jednak zostali spacyfikowani przez milicję (Kamionka, 2004). Wydarzenia w Sumach były niejako wyznacznikiem udziału młodzieży w kolejnych ogólnoukraińskich protestach, na które nie trzeba było długo czekać. Rewolucja – nazwana od koloru wykorzystywanego przez liderów opozycji „Pomarańczową” – wybuchła niedługo po wydarzeniach w Sumach.

W czasie tych wydarzeń ogromną rolę odebrała młodzież, wtedy już zorganizowana w ruchu studenckim „PORA”, który jednoczył liczne mniejsze organizacje młodzieżowe w Ukrainie. Nadia Diuk tak opisywała istotność ruchu młodzieżowego w owych czasach: „Młodzi ludzie

byli aktywną częścią organizacji obserwujących wybory, takich jak Komitet Wyborców czy Fundacja Inicjatyw Demokratycznych, które były odpowiedzialne za niezależne prognozy wyników wyborczych. Były to organizacje, które wspólnie z innymi podawały również informacje pokazujące fałszerstwo, jakie miało miejsce podczas wyborów prezydenckich, które było iskrą do wybuchu „Pomarańczowej Rewolucji” (Diuk, 2013, s. 185). Z kolei Wiaczesław Kirylenko z opozycyjnej Naszey Ukrainy następująco wspomina ówczesną walkę o „dusze” studentów władz kijowskich uniwersytetów: „Na jeden z wieców Juszczenki przyszły tysiące studentów, choć pod naciskiem władz rektorzy kijowskich uczelni uznali sobotę, w którą wiec miał się odbyć, za dzień roboczy (za absencję groziło piętnaście dolarów kary). W nocy z piątku na sobotę na Ukrainie nie spał żaden rektor. Biegali po dworcach i dzwonili do rodziców studentów, by zatrzymali swoje dzieci, które chciały jechać do Kijowa na demonstrację” (Wojciechowski, 2006). Rewolucja skończyła się zwycięstwem opozycji, która jednak nie mogła stworzyć stabilnej władzy i z biegiem czasu straciła władzę.

Na kolejne większe protesty młodzieżowe przyszło czekać sześć lat, po których to zaczęła się „AntyTabaczna Kampania”, nazywana również „Tabacznik Won!”, czyli kampania protestów, w której uczestniczyły ukraińskie organizacje pozarządowe oraz stowarzyszenia studenckie i młodzieżowe. Wspólnie dążyły do odwołania z funkcji ministra oświaty i nauki Dmitra Tabacznika. Kampania została zapoczątkowana w marcu 2010 roku. Po wyborze Wiktora Janukowycza na prezydenta Tabacznik został 11 marca 2010 roku wybrany na stanowisko ministra oświaty i nauki w rządzie Mykoły Azarowa. Według doniesień „Ukraińskiej Prawdy”, aby otrzymać to stanowisko, Tabacznik wykorzystał wszystkie swoje powiązania. Z prośbą o poparcie jego kandydatury do Wiktora Janukowycza zwracali się Leonid Kuczma, metropolita Ukraińskiej Cerkwi Prawosławnej

Moskiewskiego Patriarchatu Włodzimierz oraz Moskwa (Найєм, Лещенко, 2010). Mimo protestów środowisk młodzieżowych minister pozostał na swoim stanowisku. Po klęsce młodzież przystąpiła do kolejnych akcji, tym razem nazwanych „Przeciw degradacji oświaty”, jakie bazowały na sprzeciwie wobec polityki edukacyjnej ministra. Protesty trwały w różnym nasileniu aż do 2013 roku.

„Spotykamy się o 22:30 pod pomnikiem Niezależności. Ubierzcie się ciepło, zabierzcie parasolki, herbatę, kawę, dobre samopoczucie i przyjaciół. Udostępnienie informacji mile widziane”. Powyższy wpis na łamach „Ukraińskiej Prawdy” z 21 listopada 2013 roku, autorstwa popularnego dziennikarza Mustafy Najema, zapoczątkował protesty młodzieżowe, szybko przeradzające się w jedną z największych europejskich rewolucji w historii. Sprzeciw wobec polityki prezydenta Janukowycza dotyczącej integracji europejskiej zgromadził na kijowskim Majdanie tysiące studentów, podobnie było w innych miastach Ukrainy. Prawdopodobnie protesty z czasem i pogorszeniem się pogody skończyłyby się pokojowo, jednak 30 listopada 2013 roku oddziały specjalne milicji Berkut – do dzisiaj nie wiadomo na czyj rozkaz – brutalnie pobiły około 200 osób, które zostały otoczone przez siły porządkowe na Majdanie (Барсукова, 2021). Był to sygnał mobilizujący ukraińskie społeczeństwo do pomocy młodym ludziom, spacyfikowanym na płytach Majdanu. Tak rozpoczęła się Rewolucja Godności, trwale zmieniająca historyczny kurs Ukrainy. Młodzież, również po zwycięstwie rewolucji, jako pierwsza zaczęła bronić wschodnich rubieży kraju przed „Ruskim Mirem”, wstępując w tak zwane bataliony ochotnicze. Zarówno przez okres trwania tzw. operacji antyterrorystycznej, jak i po pełnowymiarowym ataku Federacji Rosyjskiej na Ukrainę do szeregów Zbrojnych Sił Ukrainy i obrony terytorialnej, trafiali ochotnicy-rekruci, którzy niejednokrotnie zawieszali naukę w uniwersytetach, aby bronić swojej ojczyzny.

Podsumowanie

Analizując wydarzenia z współczesnej historii Ukrainy, trudno nie zauważyć, że to zawsze młodzież była katalizatorem największych prozachodnich zmian społeczno-politycznych. Okres powojenny rozpoczął się od aktywności „Szistdesiatnyków”, czyli intelektualno-artystycznej elity młodzieżowej kraju. To ona widziała Ukrainę w cywilizacji zachodniej. Następnie partyjni „beton” pragnęli rozbić studenci w czasie Rewolucji na Granicie, ale mimo pozornego zwycięstwa odebrano im możliwość wpływania na krajową politykę poprzez podwyższenie minimalnego wieku pozwalającego kandydować do parlamentu. W kolejnych protestach, mających na celu odsunięcie Leonida Kuczmy od władzy, również istotnymi uczestnikami byli młodzi. Studenci kontynuowali swoją walkę zarówno lokalnie, jak to miało miejsce w Sumach, jak i ogólnokrajowo w czasie Pomarańczowej Rewolucji. Po niespełnionych oczekiwaniach wobec opozycji kolejne młode pokolenie walczyło o swoje prawa przeciw znienawidzonemu ministrowi, aby w końcu stanąć do nierównej walki z Berkutem. To właśnie po tych wydarzeniach w Ukrainie wybuchła największa Rewolucja, której skutki odczuwa się do dzisiaj, ponad rok po pełnowymiarowym ataku Federacji Rosyjskiej na Ukrainę. Warto podkreślić, że to właśnie młode pokolenie jest katalizatorem proeuropejskich zmian i rozwoju cywilizacyjnego Ukrainy, natomiast to przeważnie „stare pokolenie nostalgii”, zwolennicy „Ruskiego Mira”, swoim niezrozumieniem postępu, ale też często własnych dzieci nie tylko spowodowało nasilenie konfliktu pokoleniowego, lecz także sprowokowało Federację Rosyjską do interwencji w obronie wartości, jakie w ukraińskim społeczeństwie umierają wraz z ich nośnikami. Z drugiej jednak strony Rosja zrozumiała, że z roku na rok sympatia wobec wspomnianej nostalgii będzie maleć, tym samym niejako nie mieli innego wyjścia niż rozpoczęcie pełnoskalowej wojny. Inaczej mit o „obronie rosyjskiego

świata”, jaki tworzą, byłyby w niedługim czasie nieaktualny.

Bibliografia:

- Barker, C. (2008). Some Reflections on Student Movements of the 1960s and Early 1970s. *Revista Crítica de Ciências Sociais*, 81, p. 43–91.
- Bullock, A., Stallybras, O. (1977). *The Fontana Dictionary of Modern Thought*. London: Fontana Press.
- Diuk, N. (2012). *The Next Generation in Russia, Ukraine and Azerbaijan: Youth, Politics, Identity, and Change*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Diuk, N. (2013). Youth as an Agent for Change: The Next Generation in Ukraine. *Demokratyzatsiya*, 2, p. 179–196.
- Emeran, Ch. (2017). *New Generation Political Activism in Ukraine 2000–2014*. London: Routledge.
- Fairchild, H.R. (1966). *Dictionary of Sociological and Related Sciences*. Totowa: Littlefield, Adams.
- Ginsborg, P. (1990). *A History of Contemporary Italy. Society and Politics 1943–1988*. London: Penguin.
- Goodwin, J., Jasper, J.M., Polletta, F. (2001). Introduction: Why Emotions Matter. W: J. Goodwin et al. (eds.), *Passionate Politics: Emotions and Social Movements* (p. 124). Chicago: University Press.
- Harman, Ch. (1968). *Education, Capitalism and the Student Revolt*. London: International Socialism.
- Johnson, R. (1972). *The French Communist Party versus the Students Revolutionary Politics in May-June 1968*. New Haven and London: Yale University Press.
- Junes, T. (2016). Euromaidan and the Revolution of Dignity: A Case Study of Student Protest as a Catalyst for Political Upheaval, *Critique & Humanism*, vol. 46, No. 2/2016, p. 73–96.
- Kamionka, M. (2019). Rewolucyjne wzory zachowań ukraińskiej młodzieży studenckiej na przykładzie sumskiej „Rewolucji na Trawie” w 2004 roku. W: Y. Kuzmenko, M. Kamionka (red.), *Problemy integracji europejskiej i demokracji w świadomości ukraińskiej i polskiej młodzieży*, tom (t. 3, s. 179–186). Niżyn: Wydawnictwo Niżyńskiego Uniwersytetu Państwowego.
- Kamionka, M. (2022). *Wzory zmiany społeczno-politycznej w świadomości ukraińskich studentów po 1991 roku*. Warszawa: Elipsa.
- Kobus, A. (2001). Studenci a Praska Wiosna. *Acta Universitatis Lodziensis, Folia Historica*, 73, s. 215–231.
- Maciejewski, G. (2015). Europa wobec przemian kulturowych, systemowych i gospodarczych. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, 218, s. 7–15.
- Nieżgoda, M. (2014). Młodzież jako przedmiot zainteresowania socjologii. *Rocznik Lubuski*, 40, cz. 2a, s. 43–56.
- Szafraniec, K. (2012). Młodość jako wyłaniający się problem i nowa polityczna siła. *Nauka*, 1/2012, s. 101–122.
- Sztompka, P. (2002). *Socjologia zmian społecznych*. Kraków: Plus.
- Sztompka, P. (2005). *Socjologia. Analiza społeczeństwa*. Kraków: Znak.
- Tocqueville, A. de (1994). *Dawny ustrój i rewolucja*. Kraków: Znak.
- Wojciechowski, M. (2006). *Pomarańczowy Majdan*. Warszawa: W.A.B.
- Барсукова, О. (2021). *Жорстокий розгін Майдану: спогади українців про 30 листопада*. Pozyskano z: <https://life.pravda.com.ua/society/2021/11/30/246667/> (pobrano 22.02.2023).
- Бойко, О. (2003). *Загострення політичної конфронтації в Україні: атака опозиції та контрнаступ консерваторів*. Київ: Академія.
- Бородін, Є. (2004). *Держава і молодь: історія ювенального законодавства в Україні (середина 80-х – початок 90-х років ХХ ст.)*. Київ: Укр. центр політ. Менеджменту.
- Воронин, Е.Р., Кулебякин, В.Н., Николаев, А.В. (2015). Государственный переворот в Киеве в феврале 2014 г.: международно-правовые оценки и последствия. *Московский журнал международного права*, 1, с. 11–28.
- Зінченко, О. (2016). *Розсекречена історія. Революція на граніті. Чи міг бути інший сценарій?* Pozyskano z: <https://youtu.be/FFEn9PluRGE>, 10:43–11:15, 45:55–46:40 (odtworzono 22.02.2023).
- Карнаух, А. (2005). Проблеми молодіжної політики в сучасній Україні. *Політичний менеджмент*, 4, с. 63–69.
- Межва, Л. (2014). *Нинішня опозиція – це не те, з чим я хочу йти в майбутнє – Мирослав Маринович*. Pozyskano z: www.gazeta.ua/articles/opinions-journal/_ninishnya-opoziciya-ce-ne-te-z-chim-ya-hochu-yti-v-majbutnye-miroslav-marinovich/536142 (pobrano 22.02.2023).
- Найєм, М., Лещенко, С. (2010). *Орбіти уряду Миколи Азарова*. Pozyskano z: <https://www.pravda.com.ua/articles/2010/03/13/4859050/> (pobrano 22.02.2023).
- Радіо Свобода, *Молодь побудує нову Україну не через політику – Саакян*. Pozyskano z: <https://www.radiosvoboda.org/a/28882277.html> (pobrano 22.02.2023).
- Секо, Я. (2010). Історичний дискурс українських шістдесятників. *Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини*, 5 (2 ч), с. 126–133.
- Якушик, В. (2006). Українська революція 2004–2005 років. Спроба теоретичного аналізу. *Політичний менеджмент*, 2(18), с. 9–36.